

Základní škola a mateřská škola Čechy pod Kosířem

Příspěvková organizace

Komenského 5, Čechy pod Kosířem 798 58

PREVENTIVNÍ PROGRAM

2024 – 2025

V Čechách pod Kosířem 30.8.2024

Bc. Iveta Slámová

1. ÚVOD

Preventivní program vychází z programů předcházejících let, navazuje na ně, pokračuje v nich a nově reaguje na aktuální možnosti a potřeby školy. Problematika rizikového chování dětí je celospolečenský problém. Kromě již běžně se objevujících rizikových jevů jako např. šikana je potřeba zvýšená prevence v oblasti kyberšikany se kterou se mohou setkávat již žáci na 1. stupni ZŠ. Z tohoto důvodu každoročně realizujeme plán preventivní podpory, ve kterém se snažíme předcházet výskytu rizikových projevů chování.

Z našeho pohledu pedagoga je důležité zahájit primární prevenci v době základní školní docházky, poskytnout žákům co nejvíce informací o problematice všech projevů rizikového chování a jak danou situaci řešit. Informace jsou jim podávány ve formě přiměřené jejich věku, což často vyžaduje i komunikaci na neformální úrovni, jakož i podporu od rodin.

Hlavním zaměřením naší školy zůstává nadále preventivní strategie osvojování zdravého životního stylu, využívání volnočasových aktivit a rozvoj základních sociálních dovedností, které vedou žáky k odmítání všech druhů sebepoškozujícího chování, projevů agresivity atd. Mnohé aktivity jsou realizované školou, jiné za asistence externích odborníků.

Preventivní program je určen pro žáky, jejich rodiče, pracovníky školy, ale i další osoby se kterými žáci přicházejí do kontaktu tak, aby plnění preventivního plánu probíhalo ve vzájemné spolupráci.

2. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

ZŠ vzdělává žáky prvního stupně. První, druhý a třetí ročník je samostatný. Čtvrtý a pátý ročník je pak spojený do jedné třídy. Celkem školu navštěvuje 64 žáků. Školní družina má dvě oddělení a navštěvuje ji přes 50 žáků. Škola nabízí pestrou nabídku zájmových kroužků

Děti jsou vzdělávány podle ŠVP „Otevřená škola“.

Nejčastějšími projevy rizikového chování všeobecně jsou vztahové problémy mezi žáky. Proto se chceme zaměřit na prevenci, abychom co nejvíce nežádoucím projevům zabránili.

V průběhu měsíce září seznámí metodik prevence celý kolektiv s preventivním plánem, jsou společně dohodnuta základní pravidla realizace programu. Konzultační hodiny s metodikem prevence jsou stanoveny v pondělí od 13:00 – 14:00 hodin. Žáci mohou přijít kdykoliv nebo

po předchozí domluvě. V případě zábran mohou využít schránku důvěry umístěnou na okně v chodbě prvního patra (učitelky na její umístění žáky upozornily).

3. VNITŘNÍ INFORMAČNÍ ZDROJE

Webové stránky školy www.skolacechypk.cz, zde jsou uvedeny užitečné kontakty, odkazy na stránky týkající se prevence rizikových jevů.

Literatura s tematikou drog, šikany, mezilidských vztahů, zdravého životního stylu.

Nástěnky – poskytují žákům informace o institucích a organizacích z oblasti rizikových jevů, materiály o drogách, šikaně, lidských právech.

Schránka důvěry – umístěna na okně v prvním patře.

4. VNĚJŠÍ INFORMAČNÍ ZDROJE

POLICIE ČR		158	
Linka bezpečí pro děti	Informace, poradenství	116 111	www.linkabezpeci.cz
Krajský školský koordinátor prevence		585 508 545	
Kappa Help	Centrum soc. prevence	733 821 002	prevence@kappa-help.cz
Sdružení D, Marcela Nesvadbová	Vzdělávání interaktivními metodami	733 104 076	www.sdruzeniid.cz
Středisko sociální prevence Olomouc		585 427 141	http://ssp-ol.cz

Magistrát města Prostějov	OSPOD – Mgr.Jitka Všetičková	582 329 540	jitka.vsetickova@prostejov.eu
Anabell	Anorexie, bulimie	724 824 619	www.anabell.cz
Bílý kruh bezpečí (Olomouc)	Pomoc obětem trestných činů	732 700 533	www.bkb.cz
Nemocnice Prostějov		582 315 111	
Linka bezpečí pro děti	Informace, poradenství	166 111	www.linkabezpeci.cz

5. ŠKOLNÍ ŘÁD

Ve školním řádu jsou ukotvena práva a povinnosti žáků, rodičů a podrobnosti o pravidlech jejich vzájemných vztahů. Školní řád informuje o provozu a vnitřním režimu školy, upravuje podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, včetně zacházení s majetkem. S jeho obsahem jsou učitelé, všichni zaměstnanci, žáci a zákonní zástupci seznámeni na počátku školního roku skrze třídní učitele jednotlivých tříd.

6. CÍL PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

Cílem prevence je zvýšení odolnosti dětí vůči rizikovému chování. Ve spolupráci s rodiči formovat takovou osobnost žáka, která je schopná s ohledem na svůj věk orientovat se v dané problematice, ptát se, zkoumat ji, dělat rozhodnutí, vážit si svého zdraví, zvládat základní sociální dovednosti a rozvíjet vztahy mezi žáky. Program je určen jak pro žáky naší školy, tak i pedagogy a rodiče žáků. Preventivní program je zpracován v souladu s metodickým doporučením a metodickými pokyny v oblasti prevence rizikového chování schválená MŠMT: **Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016) a Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.:21291/2010-28).** Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol

a školských zařízení č.j. 22294/2013 -1. Metodický pokyn MŠMT ČR k jednotnému postupu při omlouvání nepřítomnosti žáků ve škole a při prevenci a postihu záškoláctví č.j.10 194/2002 – 14. Metodický pokyn MŠMT č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízení. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 379/2005 Sb. , o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

Preventivní program je vypracován pro potřeby ZŠ a MŠ Čechy pod Kosířem. Je určen pro žáky, učitele, rodiče žáků i ostatní, kteří se na něm budou podílet. Preventivní programy vychází z pokynu MŠMT.

Cíle preventivního programu

Seznámit všechny zaměstnance školy s obsahem a cíli PP, spolupracovat s vedením školy, PPP, SPC Prostějov, obecním úřadem a dalšími orgány zabývajícími se péčí o děti, PČR, MP Prostějov, sociálním odborem...

Cíle dlouhodobé:

- Předcházení a minimalizace projevů vzniku rizikového chování
- Výchova ke zdravému životnímu stylu
- Rozvoj a podpora sociálních kompetencí
- věnovat pozornost včasnému odhalování SPU nebo jiných postižení či znevýhodnění žáků
- vést děti k budování zdravých vztahů, vzájemné toleranci a rozvíjet jejich morální hodnoty
- sledovat sociální klima ve škole a třídě
- realizovat se žáky náplň tohoto programu, tak aby jim poskytnuty všechny nezbytné informace ve formě jim přiměřené, což zahrnuje nabídku aktuálních materiálů s využitím audiovizuální techniky, informačních brožur aj.

Cíle střednědobé

- zařazovat rozhovory, besedy, diskuse
- Tvorba vlastních projektů
- sledovat problémové žáky, úzce spolupracovat s rodinou

Cíle krátkodobé

- problematiku šikany řešit bez zbytečného odkladu, důsledně s obětí i agresorem
- vytvořit se staršími žáky desatero správného chování, seznámit děti s kodexem žáka
- využívat literaturu, média, PC, interaktivní tabule s přístupem na internet, jako zdroje informací, pracovat s internetem, informace třídit, vyhodnocovat
- podpora socializace a rozvoj sociálních dovedností žáků se zaměřením na chování v krizových situacích

Materiály jsou shromážděny v knihovně, ředitelně a žákovských knihovničkách ve třídách. Informace žáci získávají během vzdělávacích programů, na nástěnkách, ve třídách – kontakty na linky důvěry, krizová centra, poradenská pracoviště... Informovanost zajišťují TU. Do výuky jsou vhodně zařazovaná témata k učivu, do předmětů s výchovným zaměřením vhodné okruhy (např. TV – spolupráce, pomoc, ohleduplnost...), posilování správných morálních vlastností nenásilným přirozeným způsobem.

Poskytnout žákům aktuální a pravdivé informace týkající se problematiky patologických jevů (drogová závislost, virtuální drogy, záškoláctví, šikana, kyberšikana, kriminalita a delikvence, patologické hráčství, násilné chování, vandalismus, xenofobie, rasismus, nevhodné chování a vulgarismus).

Seznámit žáky s projevy, riziky i možnými následky sociálně patologického chování a vést je k reflexi jejich vlastního chování. Využívat doporučená literatura pro TU od nejmenších dětí: Filipova dobrodružství a Filipova nová dobrodružství – J. Breuil, Povídá se, povídá – H. Knoblochová, Dům ve sluneční ulici – Z. Malinský.

7. Personální zajištění realizace PP

Ředitelka školy

- vytváří podmínky a zabezpečuje činnosti v oblasti prevence
- koordinuje tvorbu, kontroluje realizaci a pravidelně vyhodnocuje Preventivní program a jeho začlenění do školního vzdělávacího programu školy
- podílí se na řešení aktuálních problémů souvisejících s rizikovým chováním žáků
- jmenuje školního metodika prevence, umožňuje jeho další systematické vzdělávání

- vytváří podmínky a podporuje týmovou spolupráci mezi školním metodikem prevence, výchovným poradcem, školními speciálními pedagogy, třídními učiteli a ostatními pedagogickými i nepedagogickými pracovníky školy při přípravě, realizaci a vyhodnocení PP
- podporuje spolupráci s ostatními organizacemi a podporuje aktivity příslušného městského úřadu zaměřených na využití volného času žáků

Školní metodik prevence

- zajišťuje metodické a koordinační činnosti v oblasti prevence na škole
- koordinuje tvorbu a kontroluje realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci jednotlivých druhů rizikového chování
- metodicky vede činnosti pedagogických pracovníků v oblasti prevence
- koordinuje vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence
- koordinuje přípravu a kontroluje realizaci aktivit při integraci žáků/cizinců do výuky se zaměřením na prevenci rasismu a xenofobie
- koordinuje spolupráci školy s orgány státní správy a samosprávy a dalšími spolupracujícími odbornými organizacemi
- kontaktuje příslušné odborné pracoviště a podílí se na intervenci a následné péči v akutních případech rizikového chování
 - shromažďuje odborné zprávy a informace o žácích v poradenské péči v rámci prevence rizikového chování v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů
 - vede písemné záznamy umožňující doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření
- zajišťuje a předává odborné informace o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické prevence ostatním pedagogickým pracovníkům školy
- prezentuje výsledky práce školy, získává nové informace
 - vede a průběžně aktualizuje databázi spolupracujících organizací v oblasti prevence
 - provádí orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování, poskytuje jim i jejich zákonným zástupcům poradenskou službu
- spolupracuje s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností vzniku a rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků i celých tříd, podílí se na sledování úrovně rizikového chování ve škole

- připravuje podmínky pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinuje poskytování poradenských služeb těmto žákům

Třídní učitel

- pedagogicky diagnostikuje úroveň a kvalitu vztahů ve třídě, spolupracuje se školním metodikem prevence na zachycování varovných signálů, spolupracuje na realizaci PP
 - motivuje třídní kolektiv k vytvoření vnitřních pravidel v souladu se školním řádem, podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi jednotlivými žáky
- zprostředkovává komunikaci mezi jednotlivými pedagogy třídního kolektivu mezi sebou a mezi pedagogy a zákonnými zástupci žáků třídy
- získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštěnostech žáků třídy a jejich rodinném zázemí

Ostatní pedagogové

- v rámci výuky se věnují rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností
- s třídními učiteli a školním metodikem prevence konzultují případné problémy a navrhují opatření

Personální zajištění realizace PP - zaměření výuky v kontextu prevence využívá kromě obvyklých výukových metod, také další osvědčené metody:

- aktivní sociální učení formou sociálních her nebo hraní rolí, trénování způsobu odmítání
- skupinové a samostatné práce ve třídě, prvky dramatické výchovy
- projektové vyučování a celoškolní projekty
- individualizované hodnocení, slovní hodnocení, sebehodnocení a zpětná vazba skupiny
- přednášky a besedy

8. Mapování situace z hlediska prevence rizikového chování a informační zdroje

Úroveň rizikového chování žáků je průběžně zjišťována třídními učiteli, ostatními pedagogy a vychovateli, připomínkami dětí nebo obsahem schránky důvěry. Třídní učitelé pracují s třídními kolektivy i jednotlivými žáky v pravidelných třídnických hodinách.

Strategie vzdělávání

- stanovení a zažití pravidel soužití v rámci třídního kolektivu i celé školy
- uvědomování si vlastní osobnosti a zdravého sebevědomí žáků

- vnímání odlišností mezi žáky a jejich přijímání, budování vzájemné úcty a důvěry
- rozvoj schopností komunikace, řešení problémů a předcházení konfliktům, odmítání
 - osvojování a upevňování základních návyků v rámci hygieny, životosprávy a zdravého životního stylu
- navození zdravého klimatu ve třídě a všestranný rozvoj osobností žáků
- široká nabídka volnočasových aktivit, účast ve výtvarných, sportovních, hudebních i jiných akcích nebo soutěžích
- důraz na spolupráci s rodiči zaměřením pozornosti na včasné odhalení specifických vývojových poruch učení nebo i jiných postižení
- včasné diagnostikování sociálně patologických problémů ve třídě

9. TÉMATATA PREVENTIVNÉHO PROGRAMU A JEJICH STRUČNÝ POPIS

PREVENCE ŠIKANY: Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, které se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Nebezpečným prvkem šikany je častá skrytost. Ta je dána tím, že často odhalení zejména pokročilé šikany brání z rozličných důvodů a pohnutek všichni účastníci včetně oběti. Zahrnuje tak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování, či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka, nebo žáků jinými žáky, nebo dospělými. Jasným znakem šikany je pravidelnost a záměrnost tohoto chování.

PREVENCE KYBERŠIKANY: Tento pojem představuje úmyslné urážky, vyhrožování, zesměšňování nebo obtěžování druhých prostřednictvím moderních komunikačních prostředků většinou v delším časovém období. Jedná se o velmi rychle rostoucí a skryté nebezpečí, kterému jsou vystavováni stále mladší žáci, často bez jakéhokoliv vědomí rodičů.

PREVENCE PROJEVŮ XENOFOBIE, RASISMU, ANTISEMITISMU, EXTREMISMU: Extremistické chování je takové, které je konáno ve prospěch politických, náboženských a etnických hnutí a ideologií, která směřují proti základům demokratického ústavního státu. Rasistické chování je intenzivní předpojatost či postoj k jednotlivci a skupině lidí odlišných hlavně národnostně a biologicky. Xenofobie je strach z čehokoliv cizího, co naruší běžný chod v životě člověka na základě chybných předsudků. Antisemitismus je silně negativní projev vůči židovské populaci.

PREVENCE DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ, ALKOHOLISMU A KOUŘENÍ: Pojem návykové látky zahrnuje veškeré látky (mj. omamné a psychotropní), které jsou schopné ovlivnit psychiku člověka. Patří sem také alkohol a tabák. Jsou snadno získatelné, ale u mladších žáků je jejich užívání snadno zjistitelné.

PREVENCE ZÁŠKOLÁCTVÍ: Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka základní či střední školy ve škole. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou docházku. Mnohdy se tak děje i za vědomí rodičů, kteří pak toto chování bagatelizují a kryjí, čímž jen žáka podporují v dalším porušování.

PREVENCE KRIMINALITY A DELIKVENCE: Vandalismus se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků. Jedná se buď o úplné zničení nebo významné poškození. Krádež je takové chování, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod. aniž by s tím majitel souhlasil. Násilí – rizikový faktor je zejména agresivní chování, Rizikových faktorů na straně dětí je mnoho. Mezi projevy násilí patří: rvačky, používání zbraní, vydírání, loupeže, vandalismus, útoky na učitele, skupinové agrese, násilí rodičů vůči pedagogům.

PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ CAN (syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte): Jde o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která jsou pro naši společnost nepřijatelná.

PREVENCE VZNIKU PORUCH PŘÍJMU POTRAVY, EKOLOGIE: Mentální anorexie – porucha charakterizována zejména úmyslným snižováním hmotnosti. Mentální bulimie – porucha charakterizována zejména opakujícími se záchvaty přejídání, spojenými s přehnanou kontrolou tělesné váhy.

10. ZAJIŠTĚNÍ PREVENTIVNÍHO PROGRAMU PRO CÍLOVÉ SKUPINY – ŽÁCI:

Primární prevenci na prvním stupni zajišťuje třídní učitelka a učitelka ostatních předmětů. Při výuce lze využít různých metod, např. výkladem, samostatnou prací, projektovým vyučováním, dramatickou výchovou, interaktivními hrami nebo lze využít materiály z prevence (např. www.zachranny-kruh.cz).

11. ZÁSADY EFEKTIVNÍ PREVENCE

- včasné odhalování specifických poruch učení a chování
- poradenská činnost pro všechny žáky
- věkově přiměřené, různorodé a aktivizující metody (kresby, koláže, výroba plakátů, diskuze o případech uvedených v médiích)
- nabízení pozitivních alternativ chování a životních cílů
- aktuálnost a pravdivost poskytovaných informací
- průběžné vyhodnocování efektivity opatření
- soustavná práce s žáky a korekce špatných vztahů
- existence schránky důvěry ve škole
- existence nástěnky s tematikou oblasti PP (drogová prevence, kyberšikana, šikana)
- aktivní zapojování žáků do preventivních aktivit
- individuální práce s celou třídou

12. STRATEGIE A PLÁN PRÁCE PP:

Primární prevence rizikových projevů chování u žáků

A. Aktivity pro žáky

Tematické bloky s dětmi

- šikana mezi dětmi, agrese
- xenofobie, rasismus
- škodlivost užívání omamných látek, následky drogové závislosti
- krádeže, delikvence, vandalismus
- toulání, záškoláctví dětí
- škodlivost alkoholu a kouření
- styk s neznámou osobou
- videa nebo fotky se sexuální tematikou
- týrání, zneužívání dětí
- domácí násilí
- léky a správné zacházení s nimi, pomoc i nebezpečí
- rodiče a důvěra k nim, svěřením se s problémem

- vzájemné chování a respekt
- poruchy příjmu potravy – anorexie, bulimie
- netolismus (virtuální drogy), gambling (patologické hráčství)

Plnění tematických bloků bude průběžně zapisováno do přílohy TK v průběhu školního roku.

Průběžně

- sběrové aktivity
- umožnit žákům s SPU nápravu při reedukaci
- zapojení žáků do zájmových útvarů ve škole pod vedením pedagogů i externích pracovníků (Keramika, Klub logických her, Skaut, Sokol, Sportovní kroužek, Sportovní oddíly házené a kopané, Školní družina)
- spolupráce s MŠ, vazby mezi mladšími a staršími dětmi
- rozšíření a prohloubení spolupráce s PČR, HZS, IRIS, organizování besed (např. rodiče představí svoje povolání) atd.
- komunitní spirály (každé 1. pondělí v měsíci setkání celé školy)
- třídnické hodiny

Jednorázové akce

- Kino, návštěva historických památek
- Drakiáda
- Halloween
- dětský karneval
- kulturní vystoupení
- oslava dne dětí, sportovní den
- akce „Noc ve škole“
- vycházky, výlety, exkurze
- soutěže různého charakteru (výtvarné, hudební, recitační atd.)
- přednášky odborníků
- kulturní představení
- projektové dny
- celodenní cvičení v přírodě (hry, soutěže)

- návštěvy příslušníků policie a hasičů
- lekce dopravní výchovy na dopravním hřišti v Prostějově (4. roč.)
- třídní a školní projekty

Rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech

- traumatických zážitků (domácího násilí, šikanování, násilného chování a týrání
- ohrožování mravní výchovy mládeže
- riziko stravovacích návyků vedoucích k poruchám příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie)
- experimentování s návykovými látkami (legální i nelegální návykové látky)

B. Spolupráce s ostatními odborníky a organizacemi

Statutární město Prostějov, PPP, SPC, MP Prostějov, PČR, Hasičský záchranný sbor

C. Propagace

- školní nástěnky
- pozvánky a plakáty k akcím pro děti, rodiče a veřejnost v obci
- Den otevřených dveří
- fotodokumentace školy
- formou webové stránky a vytvoření propagačního materiálu
- účast na vánoční a velikonoční výstavě v MFB

D. Spolupráce se zákonnými zástupci

Oblast primární prevence

- třídní schůzky formou tripartity
- škola bude spolupracovat v oblasti zdravého životního stylu žáků a v oblasti prevence rizikového chování
- spolupráce se školskou radou
- individuální konzultace
- příprava předškolních dětí před vstupem do první třídy s možností návštěvy rodičů
- nabídka aktivní úlohy rodičů na školních akcích s dětmi

- předávání informací na webových stránkách školy, na sociálních sítích, na nástěnkách a na Edookitu

Oblast sekundární prevence

- zákonní zástupci žáků mohou využívat konzultací všech pracovníků ŠPP
- odborná pomoc zákonným zástupcům (mimo rámec školy)

K rozvoji vzájemných vztahů mezi školou a zákonnými zástupci přispívají akce školy, které se konají během školního roku a jsou pořádány přímo školou.

13. ŘEŠENÍ PŘESTUPKŮ

Dojde-li k porušení ustanovení školního řádu, týkajícího se držení, distribuce a užívání návykových látek v prostorách školy, bude toto klasifikováno jako hrubý přestupek a budou z toho vyvozeny patřičné sankce.

Stejně tak je nutnou měrou potřeba sledovat i další projevy rizikového chování – šikana (kyberšikana), vandalismus, brutalita, rasismus, krádeže, záškoláctví, závislostní chování (např. kouření), poruchy příjmu potravy atd. Při jejich zjištění budou navržena cílová opatření. V případě, kdy selže prevence ve škole, bude přistoupeno k následujícím opatřením.

1. Individuální pohovor se žákem
2. Nalezení vhodných svědků
3. Vlastní vyšetřování školy
4. Podle zjištěných informací spolupráce s rodinou (v případě nezájmu rodičů uvědomění sociálního odboru, oddělení péče o dítě)
5. Spolupráce s odborníky
6. Výchovná opatření
7. V případě dealerství oznámení Policii ČR

Akutní výskyty rizikového chování řeší škola s rodiči okamžitě, doplňuje je zápisem z jednání a vždy nabídne rodičům vhodné poradenství.

14. ŠIKANA

A. Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo

z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování, ponižování.

I. Přímá šikana může mít **podobu fyzickou** (např. bití, plivání, tahání za vlasy), **verbální** (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy) nebo **podobu neverbální** (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

II. Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany mohou zahrnovat záměrnou ignoraci, nebo izolování žáka, nebo učitele rozšiřováním zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

B. Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití informačních a komunikačních technologií, zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Pokud probíhá klasická šikana je potřeba zjistit situaci v kyberprostoru a naopak. Škola by se měla kyberšikanou zabývat vždy, když se o ní dozví.

C. Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování (opakování, záměrnost atd.). Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agrese neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování

přerůstá v šikanu. Taktéž není kyberšikanou oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování.

D. Znaký šikanování

I. Nepřímé (varovné) znaký šikanování

- Žák je o přestávkách často osamocený, nejeví zájem o komunikaci, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným a odmítá spolupracovat s ostatními.
- Snadno podléhá stresu a panice.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Má zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí, nebo používá nepravděpodobné výmluvy. Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody k absenci ve škole odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- Vyhýbá se školou pořádaných akcí

II. Přímé znaký šikanování

- Posměšné poznámky na adresu žáky, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo legrací zranitelný.
- Snaha trávit přestávky v blízkosti učitele, nebo na záchodě, či jiném místě, které žák považuje za bezpečné.

- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, pronášené nepřátelským, nenávistným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu, nebo za ně platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáky k vykonávání nemorálních až trestných činů či spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí. Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

III. Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by chtělo trávit volný čas, nebo komunikovat
- Dítě není zváno na návštěvu, nebo oslavy k jiným dětem.
- Nechutí jít ráno do školy (zvlášť když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o odvoz a dovoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu (např. „Nechte mě!“)
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá se svěřit s tím, co jej trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.

- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje zlobu i vůči rodičům.
- Dítě se stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat.
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje víc doma, než mělo ve zvyku.

E. Základní postup při řešení šikany

Školní program proti šikanování má 13 hlavních součástí:

1. zmapování situace – analýza a evaluace (před a po zavedení programu či opatření a také v jeho průběhu);
2. motivování pedagogů pro změnu;
3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů;
4. užší realizační tým (zástupce vedení - nejlépe ředitel, zástupce třídního učitele, zástupce družiny, školní metodik prevence, výchovný poradce);
5. společný postup při řešení šikanování;
- 6.. primární prevence v třídních hodinách;
7. primární prevence ve výuce;
8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování;
9. ochranný režim (školní řád, dohledy učitelů);
10. spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s prevencí a řešením šikany ve škole, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách);
11. školní poradenské služby;
12. spolupráce se specializovanými zařízeními;
13. vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol)

Preventivní opatření školy směřují k minimalizaci rizika výskytu šikany. Škola ale musí být připravena i na situaci, kdy se přes všechny opatření šikana objeví. Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace, rychlost jednání a přiměřený postup řešení situace. Po vyhodnocení závažnosti situace a dále v průběhu celého šetření musí škola

zvažovat, zda je sama kompetentní šikanu řešit, nebo zdali požádá o pomoc zvenčí (např. pedagogickopsychologickou poradnu, středisko výchovné péče, neziskovou organizaci). Pedagogové, především školou pověřený a vyškolení pedagog pro prevenci a řešení šikany (např. školní metodik prevence), by měli zvládnout počáteční šikanu, kdy ještě nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, a kdy je ještě ubližování slabším a není řízeno jádrem agresorů. V případě potřeby se škola obrací na externí odborníky. Při vyšetřování pokročilé formy šikany se škola obrátí na externí odborníky na šikanu, kteří jsou vybaveni pro její řešení. Jeden typ pokročilé šikany – výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynč, je výjimkou. Zde nelze čekat na odborníka, oběti hrozí těžké poškození zdraví, kromě toho později to již nelze vyšetřit. Při řešení by měl být kladen akcent na to, že žák, který je obětí šikany není jejím viníkem a neměl by být důsledky řešení znevýhodněn. Je důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat, aby se zase cítil bezpečně. Po celou dobu řešení škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje postoj k násilí a ukazuje, že je toto téma považováno za vážné. Součástí řešení pak musí být vždy nastavení ozdravných mechanismů pro všechny, kteří se šikanou účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné se vypořádat i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina). Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči v pedagogickopsychologické poradně, středisku výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Při řešení by se škola měla vyvarovat těchto nevhodných postupů

- Přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování
- odkazování na to, aby si oběť svou situaci řešila sama, „postavila se jí“
- Nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali
- Vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně
- Nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu
- Emotivního řešení problému (k řešení je potřeba přistupovat věcně)

- Agresivního řešení problému (např. násilím)
- Příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše k zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání
- Předjímají recidivy útočníka
- Řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka)
- Automatické obviňování oběti (sekundární viktimizace)
- Vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany

F. Nápravná opatření v případě šikany

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů tato nápravná opatření.

- Výchovní opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněčné vyloučení – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku).
- Realizace individuálního vzdělávacího plánu agresora.
- Snížení známky z chování.
- Převezení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek).
- Vyloučení ze školy při mimořádně závažné šikaně a opakované šikaně po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku. Při vyloučení žáka se musí postupovat v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákonem 500/2004 Sb.

G. Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči

- Když rodiče přijdou žádat o pomoc ohledně šikany svého dítěte – nereaguje pedagog obranně a nedůvěřivě. Nevyjadřuje pochybnosti, nechápe prosbu rodičů jako stížnost.

Nezlehčuje situaci tvrzením, že jejich dítě provokovalo, nebo že se jednalo jen o škádlení atd. Je nutné rodiče v klidu vyslechnout, nechat vymluvit, nepoučovat, aktivně naslouchat. Je potřeba umět se doptat na důležité informace. Podezření nebo tvrzení rodičů, že jejich dítě šikanováno, se nesmí nikdy podcenit a je potřeba účinně a bezpečně situaci prošetřit.

- Škola nezve rodiče oběti šikany do školy, když ještě není šikana vyšetřena.
- Rozhovor s rodiči oběti probíhá individuálně. U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěných závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Někdy je užitečné připravit rodiče oběti i na třídní schůzku, kde bude podána informace o řešení šikany.
- Vážnou chybou je neinformování rodičů o řešení šikany.
- Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila. U počáteční šikany stačí zpravidla podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou. Vždy je důležité, aby byl na schůzce přítomný školou pověřený vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (případně i externí odborník).

H. Prevence šikanování

Základem prevence šikanování a násilí na škole je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli. Škola při efektivní realizace prevence šikanování usiluje o vytváření bezpečného prostředí za tím účelem:

- Podporuje solidaritu a toleranci
- Podporuje vědomí sounáležitosti
- Posiluje a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- Uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt
- Rozvíjí jednání v souladu s právními normami a důrazem na právní odpovědnost jedince.
- Vede k toleranci a osvětě v případě odlišujících se žáků

Každý pedagog, obzvláště třídní učitel, je odpovědný za vytvoření zdravého klimatu třídy. Je povinen zejména:

- Podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi dětmi
- Jednat s dětmi jako s partnery

- Udržovat ovzduší důvěry mezi dětmi a pedagogy
- V kritických situacích jasně dát najevo, že špatné chování nelze tolerovat
- Nebýt lhostejný k projevům agresivity
- Informovat děti i rodiče, na koho se obrátit při problémech – třídní učitel, schránka důvěry, vedení školy, linka důvěry...

Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu a názoru ostatních jedinců.

Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům ovlivňují chování žáků.

Ve školním řádu jsou jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení.

15. ZÁVĚR

Preventivní program školy je součástí výchovy a vzdělání (vzdělávacího programu) žáků po celou dobu povinné školní docházky. Vychází z rámcového příslušného programu, popř. upravovaného přílohou. Definuje střednědobé, dlouhodobé i krátkodobé cíle. Přizpůsobuje se kulturním, sociální okolnostem i struktuře školy, respektuje specifika ve školním prostředí. Jeho součástí je pedagogický sbor, žáci, rodiče, ale i odborníci. V rámci preventivního programu je nutné kombinovat poskytování informací z oblasti prevence sociálně patologických jevů, rizikového chování, s výcvikem v sociálních dovednostech a zvyšovat schopnost žáků činit zodpovědná rozhodnutí. Rozvíjí u žáků aktivní sociální učení. Program musí brát zřetel na věk a osobní charakteristiky jedinců. Zaměřuje se zejména na ty jedince, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minority, cizince, děti a žáci se zdravotním či sociálním znevýhodněním). Budeme se snažit nalézt správnou cestu k přípravě pomoci. Ve vyučovacích předmětech, zejména ve výchově ke zdraví (prvouka a přírodověda), věnovat pozornost zejména problematice drog, kouření a alkoholismu, poruch příjmu potravy, otázkám osobní bezpečnosti, sexuální výchově. Zaměřit se také na výchovu proti projevům rasismu,

xenofobii a intoleranci. Zjištěné případy např. šikany (Kyberšikany), krádeže, záškoláctví, rizikové projevy budeme neprodleně řešit.

Metodik prevence: Mgr. Bc. Kateřina Greplová

.....

Čechy pod Kosířem 30. 8. 2024

Seznam příloh

Příloha č. 1 Preventivní program

PP - PREVENTIVNÍ PROGRAM

Témata PP

Třída:

Školní rok:

Učitel:

Období	Datum	Téma	
I. čtvrtletí		• Příprava pracovního místa, plnění základních povinností, školní režim • Třídní pravidla • Zdvořilost a pravidla slušného chování • Spolupráce a ohleduplnost, příběhy s poučením • Bezpečná cesta do školy, dopravní výchova	
II. čtvrtletí		• Kontakt s neznámou osobou • Ochrana svého zdraví (strava, péče o tělo) • Nemoc, úraz – prevence; zodpovědné chování • Zdravá pětka – zdravá strava, zdravý životní styl • Sportujeme bezpečně, zimní sporty, význam pohybu, prevence úrazů (chrániče, přilba)	
III. čtvrtletí		• Posilování vztahů v třídním kolektivu • Chování v rizikových situacích • První pomoc v zimě – prochladnutí, omrzliny, pohyb po zamrzlé vodě • Význam pohybu a pobytu v přírodě • Posilování vztahů ve třídě – práce s emocemi • Bezpečná práce s internetem – Internet, dobrý sluha ale zlý pán • Kyberšikana	

IV. čtvrtletí		• Pobyť v lese – pravidla chování v lese • Vztahy – rodina, přátelé, adopce, dětské domovy • Hasiči – přivolání pomoci, modelové situace, nácvik hovoru • Jak poznat nebezpečnou situaci • První pomoc – jak přivolat rychlou pomoc, modelové situace, IC hra Záchranný kruh	
--------------------------	--	--	--

Průběžné poučení PO a BOZP viz. zápisy v TK.